

ZAŠTITA I SIGURNOST

DECE I MLADIH

U OMLADINSKOM RADU

PRIRUČNIK

Centar za omladinski rad
Novi Sad, 2013.

ZDAVAČ:

Centar za omladinski rad
Narodnog fronta 35/28, Novi Sad
czor@czor.org
www.czor.org

AUTORKE:

Marijana Rodić, Danijela Radić, Vanja Kalaba

LEKTURA:

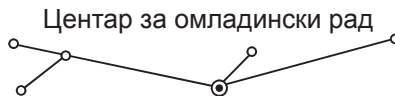
Ksenija Simonović

DIZAJN:

Adorjan Kurucz

ŠTAMPA:

Štamparija West, Sremska Kamenica
TIRAŽ: 200

SADRŽAJ

1. UVOD	5	<i>5.5.1. Zaštita dece/mladih i sebe, kao omladi skih radnika/ca</i>	17
2. ŠTA JE ZLOSTAVLJANJE DECE/MLADIH	6	<i>5.5.2. Kontakt jedan na jedan sa mladom osobom</i>	18
3. TIPOVI ZLOSTAVLJANJA	8	<i>5.5.3. Nošenje sa agresivnom ponašanjem</i>	18
• 3.1. Fizičko zlostavljanje	8	<i>5.5.4. Postupanje pri otkrivanju/obelodanjivanju zlostavljanja</i>	19
• 3.2. Emocionalno zlostavljanje	8	<i>5.5.5. Ponašanje omladinskog radnika/ce pri otvaranju mlade osobe</i>	20
• 3.3. Zanemarivanje	9	6. PRAKTIČNI PRIMER POLITIKE ZA ZAŠTITU I SIGURNOST DECE I MLADIH	22
• 3.4. Seksualno zlostavljanje	9	PRILOG A Prijava za poziciju koja uključuje kontakt sa decom i mladima	39
• 3.5. Siledžijstvo	9	PRILOG B Saglasnost za učešće u aktivnostima	44
4. ZNAKOVI I SIMPTOMI ZLOSTAVLJANJA	10	PRILOG C Zdravstveni obrazac	45
• 4.1. Sigurnosni trougao	10	PRILOG D Obrazac obaveštenja o nesreći	49
5. ZAŠTITA DECE I MLADIH	13	PRILOG E Obrazac za izveštavanje o incidentu/zabrinutosti	51
• 5.1. Šta je zaštita dece i mladih, iz perspektive omladinskog rada	13	PRILOG F Odobrenje za korišćenje fotografija, filmova ili video snimaka dece i mladih	56
• 5.2. Politika i kreiranje sigurnog okruženja	15		
• 5.3. Zdravstveno-sigurnosne mere predostrožnosti	16		
• 5.4. Menadžment zaposlenih/volontera u omladin- skom radu u odnosu na zaštitu dece i mladih	17		
• 5.5. Kodeks ponašanja omladinskih radnika/ca	17		

**CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad**

364.65-053.6(497.11)

RODIĆ, Marijana

Zaštita i sigurnost dece i mladih u omladinskom radu /
Marijana Rodić, Danijela Radić, Vanja Kalaba. - Novi Sad :
Centar za omladinski rad, 2013 (Sremska Kamenica : West). -
56 str. ; 21 cm
Tiraž 200.

ISBN 978-86-87653-06-1

a) Socijalna zaštita - Adolescenti - Srbija
COBISS.SR-ID 280494599

Centar za omladinski rad (CZOR) je udruženje koje deluje na području Republike Srbije od 2001. godine u oblasti planiranog, sistematskog i profesionalnog omladinskog rada, sa ciljem razvoja društva u celini. CZOR promoviše mlade kao resurs našeg društva i kao ravnopravne partnere u izgradnji lokalne zajednice.

Vizija CZOR-a su demokratski odgovorni građani kao nosioci društvenih promena. Svoju viziju ostvarujemo javnim zagovaranjem, obrazovanjem i jačanjem kapaciteta nosilaca demokratskih promena koristeći metodologiju socijalnog obrazovanja i omladinskog rada. Na taj način, podstičemo međusektorsku saradnju, EU integracije i kreiranje javnih politika, sa ciljem poboljšanja položaja mladih u društvu.

1. UVOD

Zaštita i sigurnost dece i mladih mora da bude prioritet u svim aktivnostima, projektima i programima omladinskog rada. Svi akteri koji se nalaze u direktnom kontaktu sa decom i mladima su nosioci dužnosti brige. U Srbiji se ne posvećuje dovoljno pažnje ovoj tematici, a situacija koju zatičemo u oblasti omladinskog rada, u odnosu na obučenost ljudskih resursa, je alarmantna. Postoje pojedinačni slučajevi koji se bave prevencijom i kreiranjem sigurnog okruženja za decu i mlade, dok se ostatak omladinskih programa najčešće sprovodi stihijski, bez uspostavljenih neophodnih politika i procedura.

Deca i mladi su najranjiviji članovi/ce našeg društva, stoga, treba da znaju da imaju pravo na sigurnost, kao i da se osećaju bezbedno sve vreme. Obaveza nas, kao omladinskih radnika i radnica, je da osiguramo njihov siguran i zdrav razvojni put ka svetu odraslih.

Centar za omladinski rad (CZOR), već dugi niz godina, poseduje politiku za zaštitu i sigurnost dece i mladih u omladinskom radu. Kroz projekat „**VIDIM – ČUJEM – DELUJEM**“ - **Zaštita i sigurnost dece i mladih u omladinskom radu**, u partnerstvu sa Nacionalnom

asocijacijom praktičara/ki omladinskog rada i uz finansijsku podršku Ministarstva omladine i sporta Republike Srbije, CZOR sprovodi proces obuke predstavnika/ca civilnog sektora koji se bave mladima, kao predstavnika/ca kancelarija za mlade. Takođe, naglašava se važnost međusektorske saradnje kroz koju se uspostavljaju veze sa relevantnim predstavnicima centara za socijalni rad i policije, čija je uloga značajna u ovom procesu.

Priručnik, kao i obuka omladinskih radnika/ca, predstavljaju platformu i preduslov za osveščivanje problematike i proaktivno delovanje u odnosu na bezbednost mladih i zaštite njihovih prava kroz omladinski rad. Pokreću se procesi kreiranja unutrašnjih politika kojima će se osigurati da svako dete i svaka mlada osoba imaju sigurno okruženje za rast i razvoj unutar programa omladinskog rada.

2. ŠTA JE ZLOSTAVLJANJE DECE I MLADIH

Deca i mladi su najranjiviji članovi našeg društva, samim tim, treba da znaju da imaju pravo na sigurnost, kao i da se osećaju sigurno sve vreme.

Jedno od osnovnih prava dece/mladih je pravo na život i razvoj. Svi oblici zloupotreba, nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja dece/mladih, kojima se ugrožavaju ili narušavaju fizički i lični integritet deteta/mlade osobe i osujećuje optimalni razvoj, predstavljaju povrede tog osnovnog prava. Zaštita prava podrazumeva, pre svega, raznovrsne društvene aktivnosti usmerene na sprečavanje i iskorenjivanje ovih pojava, kao i organizovanje i neposredno sprovođenje zaštitnih intervencija u konkretnim slučajevima zlostavljanja i zanemarivanja dece.

Konvencija o pravima deteta sadrži posebne odredbe o pravima deteta na fizički, psihički i moralni integritet kojima se predviđaju mere za:

- zaštitu od fizičkog i mentalnog nasilja, zloupotrebe i zanemarivanja (uključujući seksualnu zloupotrebu), dok je pod brigom roditelja ili druge osobe kojoj je povereno na staranje (čl. 19);
- zaštitu od nezakonite upotrebe narkotika i psihotropnih supstanci (čl. 33);
- zaštitu od svih oblika seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja (čl. 34), otmice i trgovine decom (čl. 35);
- zaštitu od "svih drugih oblika iskorišćavanja štetnih po bilo koji vid detetove dobrobiti" (čl. 36);
- zaštitu od nehumanih i ponižavajućih postupaka i kažnjavanja (čl. 37);
- mere podrške za fizički i psihički oporavak deteta - žrtve nasilja i njegovu socijalnu reintegraciju (čl. 39).

Zlostavljanje dece je pojava na koju utiču složeni spletovi uslovljavajućih faktora. Ona je fenomenološki raznovrsna

i proizvodi kompleksne posledice. Zato je potrebna višestruka i diferencirana društvena reakcija. Sistem zaštitnih intervencija bi trebalo da obuhvati različite nivoe prevencije, zatim, otkrivanje (prepoznavanje) i ispitivanje slučajeva, obezbeđivanje neposredne pravne zaštite, kao i zdravstvenu i socio-psihološku rehabilitaciju zlostavljane dece i samih nasilnika. U tom smislu, zaštita od zlostavljanja uključuje aktivnosti više institucionalnih sistema: obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite i pravosuđa.

Pored toga, danas ovaj problem sve više privlači pažnju organizacija civilnog društva i profesionalnih udruženja. Obim, domašaj i način delovanja pojedinih sistema i službi, razlikuju se u pogledu nivoa i sadržaja zaštite. Tako su uloge obrazovnog i zdravstvenog sistema najveće u oblasti primarne prevencije, uloga sistema socijalne zaštite preteže na planu posebne ili sekundarne prevencije, dok pravni sistem preuzima ključnu ulogu u primeni zaštitnih intervencija u konkretnim slučajevima zlostavljanja. Pravna zaštita podrazumeva i primenu represivnih mera u odnosu na roditelje ili druge osobe koje zlostavljaju dete.

Centri za socijalni rad su službe koje imaju ključnu ulogu u zaštiti dece od zlostavljanja. Ta uloga je zasnovana na njihovim značajnim funkcijama u socijalnoj zaštiti porodice i dece, ali i na njihovim zakonskim nadležnostima u zaštiti prava maloletnika. U tom smislu, Centri

za socijalni rad treba da budu inicijatori i koordinatori celokupnog procesa zaštite zlostavljane dece. Taj proces uključuje aktivnosti više različitih državnih organa (policije i pravosuđa), stručnih institucija (zdravstvenih, socijalnih, obrazovnih), kao i udruženja koja se bave ovim problemom. Raspodela uloga svih učesnika u zaštiti treba da stvori pouzdanu osnovu za prikupljanje i procenu podataka, da omogući efikasno zaustavljanje nasilja i da obezbedi adekvatnu zaštitu za dete, sa što manje dodatnih traumatskih posledica. Polazeći od glavnog cilja – obezbeđivanja dobrobiti deteta - ove uloge treba da budu povezane u celoviti proces stručnog prepoznavanja, istraživanja - dokazivanja, odlučivanja i realizacije zaštitnih intervencija ¹.

Zlostavljanje dece/mladih podrazumeva preduzete mere/akcije ili svesno nesprečene mere/akcije koje prouzrokuju značajne ozlede ili smrt kod dece/mladih.

Zlostavljanje se sastoji od svega što individue, institucije ili procesi urade ili ne urade, a što direktno ili indirektno šteti deci/mladima ili narušava njihov siguran i zdrav razvojni put ka svetlu odraslih.

.....
1 Zaštita deteta od zlostavljanja

3. TIPOVI ZLOSTAVLJANJA

3.1. Fizičko zlostavljanje

Pod **fizičkim zlostavljanjem** se podrazumeva odnos ili ponašanje koje uključuje fizičku snagu da bi izazvalo povredu ili štetu deci/mladima, sa ili bez korišćenja predmeta. Pod fizičkim zlostavljanjem se podrazumevaju udaranje, protresanje, šutiranje, bacanje, davljenje, gušenje, trovanje, paljenje ili poparivanje i sl., koja izazivaju ili mogu izazvati fizičke povrede ili smrt deteta/ mlade osobe.

Fizička povreda se može naneti detetu/mladoj osobi i kada roditelj ili staratelj namerno izaziva simptome bolesti kod deteta. Ove situacije se obično nazivaju indukovanim bolestima ili Munchausen syndrome by proxy. Kod ispitivanja fizičkog zlostavljanja treba obratiti pažnju na činjenicu da je potreban izvestan nivo razvoja da bi dete samo sebe povredilo. Sumnja da je u pitanju fizičko zlostavljanje se istražuje kada roditelj ili staratelj poriče skorašnju povredu ili pad koji su dovoljni za objašnjenje ili tvrdi da je povreda slučajno nastala padom sa ležaja, što je nedovoljno za nastajanje takve povrede.

Za kriminalističku istragu fizičkog zlostavljanja su potrebni medicinski dokazi, odnosno, zapažanja u vidu nalaza lekara, a u vezi sa fizičkom zloupotrebom i uzrokom detetove smrti ili povrede.

3.2. Emocionalno zlostavljanje

Emocionalno zlostavljanje podrazumeva emocionalno nezdrav tretman dece/mladih, od strane roditelja ili staratelja, koji može izazvati ozbiljne i trajne ponašajne, kognitivne, afektivne i druge mentalne smetnje u emocionalnom razvoju deteta/mlade osobe. Podrazumeva ponašanja koja razvijaju doživljaje bezvrednosti, ignorisanja, odbačenosti i neadekvatnosti kod deteta, te da će biti vrednovana samo ako zadovoljavaju potrebe drugih ljudi. Emocionalno zlostavljanje podrazumeva i razvojno i uzrasno neodgovarajuća očekivanja od deteta ili učestalo zastrašivanje i izazivanje nesigurnosti, kao i eksploataciju i korupciju. Emocionalno zlostavljanje predstavlja deo svih ostalih tipova zlostavljanja.

3.3. Zanemarivanje

Zanemarivanje podrazumeva zapostavljanje bazičnih fizičkih i/ili psiholoških potreba deteta, koje može izazvati ozbiljna oštećenja zdravlja i razvoja. Podrazumeva propuste roditelja ili staratelja da obezbede adekvatnu hranu, smeštaj, obrazovanje, odeću, propuste u zaštiti deteta/mlade osobe od fizičkih povreda ili opasnosti, kao i neobezbeđivanje odgovarajuće medicinske nege ili lečenja. Zanemarivanje uključuje i zapostavljanje bazičnih emocionalnih potreba, kao i napuštanje deteta/mlade osobe. Osnovne forme zanemarivanja su fizičko, edukativno, zdravstveno, emocionalno, vaspitno zanemarivanje, neadekvatan nadzor i napuštanje deteta/mlade osobe.

3.4. Seksualno zlostavljanje

Seksualna zloupotreba podrazumeva navođenje ili primoravanje deteta ili maloletne osobe na učešće u seksualnim aktivnostima, bilo da su kontaktne ili nekontaktne. Kontaktna seksualna zloupotreba uključuje vaginalni, analni ili oralni odnos, seksualno dodirivanje, kao i ostale forme kontakta sa maloletnikom koji se sprovodi u seksualne svrhe. Nekontaktna seksualna zloupotreba podrazumeva izlaganje deteta pogledu, egzibicionizam, prikazivanje pornografskog materijala, prisustvo deteta seksualnim aktivnostima ili navođenje deteta da

se ponaša na seksualne, uzrasno neprihvatljive načine. Seksualna eksploatacija se odnosi na korišćenje dece za prostituciju, pornografiju ili druge slične aktivnosti. Seksualnom zloupotrebom se smatra svaka aktivnost koja se sprovodi sa detetom radi zadovoljavanja seksualnih potreba odraslih, nezavisno od toga da li je dete svesno prirode tih radnji. U ovu vrstu zloupotrebe spada i seksualni kontakt između adolescenta i mlađeg deteta, ukoliko postoji znatna razlika u uzrastu, razvojnom stadijumu ili snazi.

3.5. Siledžijstvo

Vrlo je važno prepoznati da, u nekim slučajevima zlostavljanja, zlostavljači ne moraju nužno biti odrasli, nego to mogu biti i sami mladi, pa čak i deca, kao što je slučaj u siledžijstvu (eng. bullying).

Siledžijstvo je ponašanje koje se ponavlja tokom dužeg perioda, gde je izričito teško žrtvama da se brane. U okviru omladinskog rada treba sprečavati svako ponašanje koje podrazumeva siledžijstvo, u bilo kom obliku:

- fizički napadi (tuča, udaranje);
- krađa i iznuđivanje materijalnih i finansijskih sredstava, putem ucene;
- verbalno zlostavljanje (zadirivanje, širenje tračeva, pretnje, nazivanje ružnim imenima, vređanje);
- emotivno zlostavljanje (izolovanje deteta/mlade osobe iz društvenih događanja/aktivnosti, odbacivanje od strane vršnjačke grupe).

4. ZNAKOVI I SIMPTOMI ZLOSTAVLJANJA

4.1. Sigurnosni trougao

Sigurnosni trougao predstavlja delove tela koji su prirodno zaštićeni, te se, shodno toj činjenici, vjerovatnoća slučajnih povreda na prikazanim područjima (*v.sliku*) smanjuje. To ne znači da su sve povrede na ovim mestima namerne, kao i da ukazuju na moguće zlostavljanje. Ovo se posebno odnosi na mlade koji se bave nekim ekstremnim sportovima (*npr. skejteri*), u kojima su padovi vrlo učestali i postoji mogućnost kontinuiranog ozljeđivanja na pomenutim mestima.

Jedan znak i simptom ne moraju nužno da ukazuju na zlostavljanje, a ukoliko sumnjamo na zlostavljanje, prat ćemo ponašanje mlade osobe/deteta i, ukoliko uvidimo da se ozlede javljaju kontinuirano, kada imamo više znakova i simptoma koji su navedeni dole, u tabelama, možemo da pokrenemo proceduru u skladu sa propisima.

Ova preporuka se bazira na mogućnosti da neki postupci, nedovoljno osmišljeni ili postupci urađeni na osnovu nepotpunih informacija, mogu imati negativne posledice za dete/mladu osobu i stoga se preporučuje krajnja obazrivost. Ova sugestija ne znači odgađanje reakcije, već potrebu da se svaka indicija dobro proveri iz više izvora. Podaci do kojih se dođe u postupku predstavljaju profesionalnu, poverljivu informaciju i mogu biti stavljeni na raspolaganje samo službenim licima, angažovanim u postupcima zaštite dece/mladih od nasilja.

ZNAKOVI FIZIČKOG ZLOSTAVLJANJA

- Neobjašnjive ozlede i opekotine, pogotovo ako su učestale.
- Opravdanja koja opisuju uzrok povreda, čija se istinitost može dovesti u sumnju.
- Odbijanje da se priča o povredama.
- Povrede koje nisu lečene ili koje nisu tretirane na adekvatan način.
- Strah od kontaktiranja sa roditeljima.
- Suzdržavanje od fizičkog kontakta.
- Strah od povratka kući.
- Strah od lekarske pomoći/tretmana.
- Samodestruktivne tendencije.
- Iskazivanje agresije prema drugima.
- Hronično bežanje.
- Povrede koje retko nastaju nesrećnim slučajem: npr. fraktura rebra, ozlede na leđima, jagodicama na licu, međunožju, na mišićama ruku (važi za različite uzraste).
- Modrice koje ostaju od snažnog stiskanja rukama.
- Povrede glave.
- Fraktura (polomljena) rebra.
- Unutrašnje povrede.
- Česta promena raspoloženja.
- Naglašeno/neprirodno žaljenje na roditelja/staratelja.
- Tragovi ljudskog ugriza.
- Opekotine koje zahvataju velike površine kože (koje nastaju kada se osoba ošuri, opari).
- Opekotine od cigarete (duboke i okrugle),
- Podlivi krvi.
- Dopuštanje ekstremnog kažnjavanja.
- Raspršene opekotine koje su pokazatelj da je dete bilo poliveno ključalom vodom.

ZNAKOVI EMOCIONALNOG ZLOSTAVLJANJA

- Fizičko, emocionalno, mentalno kašnjenje/zastoj u razvoju.
- Dopuštanje ekstremnog kažnjavanja.
- Preterane reakcije na napravljene greške.
- Učestalo i kontinuirano samodegradiranje.
- Iznenadni poremećaji u govoru.
- Strah od novih situacija.
- Neurotično ponašanje (ljuljanje, sisanje palca, čupanje i uvrtnje kose).
- Strah od kontaktiranja sa roditeljima.
- Ekstremno pasivno ili agresivno ponašanje.
- Hronično bežanje.
- Kompulsivna krađa ili traženje.
- Nemogućnost ili neiskazivanje želje za igrom.
- Nedostatak samopouzdanja.
- Nemogućnost da se nosi sa pohvalama.
- Neprimerene emocionalne reakcije na bolne situacije.
- Samopovređivanje; npr. rezati se, stavljati sebe u rizične situacije kroz različite aktivnosti, poput seksa bez zaštite sa brojnim partnerima/partnerkama.
- Preterana potreba za odobravanjem, pažnjom, privrženošću.
- Preterano uvažavanje/poštovanje ostalih, posebno odraslih.
- Zloupotreba droga.

ZNAKOVI ZANEMARIVANJA

- Iznurenost,
- učestala/konstantna glad/gubitak na težini,
- loša lična higijena,
- stalni umor,
- neprikladna odevenost (odeća mala, neprimerena za godišnja doba),
- učestalo kašnjenje ili neprisustvo u školi,
- povrede koje nisu lečene ili koje nisu tretirane na adekvatan način,
- destruktivno ponašanje,
- nisko samopouzdanje,
- neurotično ponašanje (ljuljanje, sisanje palca, čupanje i uvrtanje kose),
- kompulsivna krađa ili traženje hrane,
- halapljivo jedenje, prejedanje,
- nezdrav izgled kože,
- nemogućnost uspostavljanja socijalnih veza/mali broj prijatelja,
- često ostavljan/a sam/a bez nadležnosti odraslih u ranoj dobi,
- hronično besciljno trčanje okolo,
- neprisustvovanje zakazanim medicinskim tretmanima.

ZNAKOM SEKSUALNOG ZLOSTAVLJANJA

Deca koja su seksualno zlostavljana mogu:

- biti hronično depresivna/suicidna,
- koristiti drogu/alkohol,
- samopovređivati se/pokušaji samoubistva,
- imati neobjašnjene trudnoće,
- bolovati od anoreksije/bulimije,
- bežati,
- biti neprimereno zavodljivi/e,
- imati zabranu da imaju prijatelje ili da idu na sastanke,

- pronalaziti opravdanja da ne idu kući ili na neko određeno mesto,
- imati učestale noćne more/plašiti se mraka,
- imati poteškoća da se skoncentrišu/izigravati lenjost, neza- interesovanost,
- imati “prijatelja/icu koji/koja ima problem”, a zatim ispričati zlostavljanje tog/te prijateljice/prijatelja,
- imati učestala/hronična oboljenja poput bola u stomaku ili glavobolje,
- biti povučen/a, izolovan/a ili preterano zabrinut/a,
- imati seksualno prenosive infekcije,
- imati stomadne bolove ili nelagodu prilikom hodanja i sedenja,
- mokriti u krevet,
- imati iznenadne promene u ponašanju,
- izbegavati/imati strah da se skinu za sportske aktivnosti ili plivanje,
- imati neobjašnjive sume novca ili poklone,
- aludirati na tajnu koju ne smeju otkriti,
- preuzimati uloge roditelja kod kuće koje ne priliče njihovim godinama,
- niti strašljivi povodom nekih ljudi, npr. prijatelja ili veza,
- imati iznenadne preterane promene u ponašanju u školi/ radne navike,
- imati iznenadna ispoljavanja ljutnje ili iritiranja,
- imati rane, krvarenja u genitalnim i analnim područjima ili svrab i bol/modrice na vratu,
- imati fobične ili panične napade,
- iskazivati neprimereno seksualno ponašanje ili znanje o seksu za njihovu dob,
- učestale infekcije genitalija ili mokraćnog trakta, bez vidljivog razloga,
- imati prenatlaženu potrebu za grljenjem i ohrabivanjem/ odobravanjem,
- seksualno zlostavljati prijatelje ili braću i sestre.

5. ŠTA JE ZAŠTITA DECE/MLADIH?

Pod zaštitom dece i mladih se podrazumeva osiguranje zadovoljenja prava dece i mladih, što uključuje sprečavanje zanemarivanja, fizičke povrede, seksualne ili emocionalne zloupotrebe koje uzrokuju značajne ozlede ili smrt i učinjene su od strane druge osobe.

5. 1. Zaštita dece/mladih iz perspektive omladinskog rada

Pristup u zaštiti dece i mladih od zlostavljanja zasniva se na multisektorskoj saradnji kako bi se, u najboljoj mogućoj meri, odgovorilo na kompleksno pitanje zlostavljanja dece i mladih. Multisektorsku mrežu sačinjavaju obrazovni, socijalni, pravni, medicinski sistem, kao i organizacije civilnog društva koje se direktno bave ovim pitanjima ili rade sa decom/mladima.

Iz gore navedenog, možemo da vidimo da profesija omladinskog rada, u pogledu zaštite dece i mladih, deluje u oblasti primarne prevencije. Ovde je vrlo bitno razgraničiti koje su to dužnosti i obaveze omladinskog radnika/ce i do koje granice seže njihova kompetentnost, kao i nužnost prosleđivanja slučaja/informacije drugim institucijama koje se bave posebnom ili sekundarnom prevencijom, te zaštitnom intervencijom.

U multisektorskom pristupu, omladinski rad ima sledeće uloge:

- 1 Prevenција i kreiranje sigurnog okruženja.
- 2 Otkrivanje.
- 3 Učešće u prikupljanju podataka (izvor informacija za sistem socijalne zaštite, pravni sistem).
- 4 Podrška u tretmanu i praćenje.

Omladinski radnici/ce, kao i drugi koji su uključeni u rad sa decom i mladima, bilo da su profesionalci ili volonteri, igraju značajnu ulogu u zaštiti dece i mladih od zlostavljanja i zapostavljanja. Oni imaju odgovornost da tretiraju mlade i decu sa dostojanstvom, poštovanjem i da deluju u skladu sa njihovim najboljim interesima i njihovom zaštitom. Omladinski radnici/ce imaju obavezu da deluju u skladu sa UN konvencijom o zaštiti dečjih prava (1989), koja podržava najbolje interese dečjih prava, te osigurava da sva deca/mladi imaju prava da budu zaštićeni od bilo kog oblika nasilja i značajnih ozleđa, kao i da im je pružena adekvatna briga za njihov razvoj.

Omladinski radnici/ce imaju **obavezu na brigu/dužnost brige** gde je **uvek najvažnije polazište sigurnost i dobrobit mlade osobe/deteta**.

Obaveza na brigu podrazumeva:

- 1 Svesnost same problematike zaštite dece/mladih, kao i praćenje procedura
- 2 Moralnu obavezu pružanja najviših standarda brige
- 3 Zakonsku obavezu – pružiti odgovarajuću brigu

OMLADINSKI RAD BAZIRA SVOJU PRAKSU U OBLASTI ZAŠTITE DECE I MLADIH NA SLEDEĆIM

VREDNOSTIMA, PRINCIPIMA I UVERENJIMA

- Dobrobit mlade osobe/deteta je najvažnije polazište.
- Svako zlostavljanje deteta/mlade osobe uključuje narušavanje njihovih prava.
- Svaku optužbu i sumnju treba shvatiti ozbiljno i na nju treba reagovati adekvatno.
- Sva deca/mladi imaju jednaka prava na zaštitu od zlostavljanja i eksploatacije.
- Stanje zaštite dece/mladih treba poboljšati, kroz promociju njihovih prava, zasnovanih na UN konvenciji o pravima deteta.
- Zlostavljanje deteta/mlade osobe nikada nije prihvatljivo.
- Kao omladinski radnici/ce, imamo obavezu da zaštitimo decu/mlade, kao i da ih nikada ne dovedemo ni u kakav rizik i opasnost.
- Kada radimo u partnerstvu sa drugim organizacijama/institucijama, partneri moraju preuzeti odgovornost da zadovolje minimalne standarde u oblasti zaštite dece i mladih u programima.

U OMLADINSKOM RADU TREBA

DA SE OBAVEŽEMO NA:

- **Svesnost** – da osiguramo da zaposleni/volonteri budu svesni i obrazovani po pitanju zaštite dece i mladih.
- **Prevenciju** - da osiguramo da se, kroz svesnost i dobru praksu, potencijalni rizici u odnosu na zaštitu dece i mladih svedu na minimum.
- **Prijavlivanje** - da osiguramo da su zaposleni/volonteri upoznati sa procedurama prijavljivanja optužbi, sumnji i zabrinutosti.
- **Reagovanje** - da osiguramo da se u praksi sprovodi adekvatna reakcija u odnosu na prijavljenu sumnju, optužbu i zabrinutost.

DA BI SE GORE NAVEDENI STANDARDI OSTVARILI KAO OMLADINSKI/E RADNICI /CE,

MORAMO DA:

- Shvatimo ozbiljno svaku optužbu, prijavu, sumnju.
- Preduzmemo korake u obezbeđivanju zaštite deteta/mlade osobe koje/koja je predmet zlostavljanja.
- Pružimo podršku detetu/mladoj osobi, zaposlenom/oj ili volonteru/ki koji/koja prijavljuje sumnju/optužbu.

- Delujemo adekvatno i efektivno u procesu sprovođenja istrage od strane nadležnih organa.
- Budemo vođeni principom zaštite dece i mladih u najboljem interesu deteta/mlade osobe.
- Slušamo i ozbiljno shvatamo potrebe i želje mlade osobe/deteta.
- Radimo u saradnji sa roditeljima/starateljima, kao i drugim institucijama, kako bi se osigurala zaštita deteta/mlade osobe.

5.2. Politika i kreiranje sigurnog okruženja

Pored zakonskih okvira, jedna od osnovnih mera zaštite dece i mladih u praksi omladinskog rada, jeste kreiranje sigurnog okruženja za decu/mlade, što uključuje:

- 1 Fizičko okruženje koje podržava i osigurava zadovoljenje potreba dece/mladih.
- 2 Preduzete akcije koje osiguravaju i podržavaju ostvarenje dečjih prava.
- 3 Kodeks ponašanja omladinskih radnika/ca.

Ujedno, same organizacije/institucije su odgovorne za kreiranje i sprovođenje politika i procedura za zaštitu dece i mladih, čija je svrha da:

- 1 Zaposleni/volonteri prihvataju obavezu da spreče fizičko, emocionalno ili seksualno zlostavljanje dece/mladih.
- 2 Štiti zaposlene/volontere od nesporazuma i lažnih optužbi za zlostavljanje.
- 3 Uspostavlja procedure za postupanje sa zlostavljanjem na koje se sumnja ili je obelodanjeno.
- 4 Pomaže kreiranju okruženja gde se deca/mladi osećaju slobodno da se otvore.

5.3. Zdravstveno-sigurnosne mere predostrožnosti

Zaštita dece i mladih ne podrazumeva samo prevenciju i reagovanje na zlostavljanje, ona ujedno uključuje neizlaganje dece i mladih rizicima u kojima bi mogli biti povređeni. Stoga, u praksi omladinskog rada, vrlo je bitno razviti procedure u odnosu na **zdravstveno-sigurnosne** mere zaštite. One uključuju pitanja zdravstvenog osiguranja kada se sa mladima ide na neki izlet, kamp ili ekskurziju, prvu pomoć, procedure u slučaju požara, procedure tokom transporta mladih, potrebne informacije o mladima, korišćenje bezbednih igara i aktivnosti, pitanje izlaganja duvanskom dimu i alkoholu, itd. Svaka aktivnost omladinskog rada nosi sa sobom određene elemente rizika, stoga je vrlo bitno napraviti analizu rizika, koja podrazumeva procenu

rizika. U skladu sa tim da li je procenjen rizik visok ili nizak, donosi se odluka o sprovođenju ili nesprovođenju određene aktivnosti i preduzimaju se mere predostrožnosti, kako bi se postojeći rizici smanjili. Svi ovi elementi su definisani politikom i procedurama same organizacije i u određenoj meri se razlikuju od organizacije do organizacije.

U sklopu zdravstveno sigurnosnih mera, omladinski radnici/ce imaju odgovornost da:

- Pričaju sa mladima i da ih upoznaju sa zdravstveno-sigurnosnim merama tokom planiranja i sprovođenja određenih aktivnosti i njihovih odgovornosti. Na taj način, mladi će biti upućeni i steći razumevanje, a samim tim, preuzeti i sami odgovornost za svoju sigurnost.
- Krajnja odgovornost omladinskog rada u sigurnosti mladih tokom aktivnosti, leži na voditelju aktivnosti (omladinskom/oj radniku/ci).
- Ukoliko se program sprovodi u saradnji sa nekom drugom organizacijom, zdravstveno-sigurnosne mere se moraju uvrstiti u sam ugovor o saradnji.
- Sve vreme tokom trajanja aktivnosti omladinskog rada, trebalo bi obezbediti adekvatnu superviziju, od strane omladinskih radnika/ca.

5.4. Menadžment zaposlenih/volontera u omladinskom radu u odnosu na zaštitu i sigurnost dece i mladih

- Vrlo je važno da su zaposleni omladinski radnici ili volonteri obrazovani po pitanju zaštite i sigurnosti dece i mladih, kao i da su upoznati sa politikom i procedurama organizacije/institucije u kojoj rade. Odgovornost organizacije/institucije jeste da osigura da, gore navedeno, bude sprovedeno.
- Prilikom procesa selekcije, bilo regrutovanja volontera ili zapošljavanja, odgovornost organizacije/institucije jeste da osigura pouzdan i kompetentan ljudski kadar koji radi sa decom i mladima. Ovo podrazumeva prikupljanje ličnih informacija o volonterima i potencijalnim zaposlenima, uključujući uverenje o nekažnjavanju od Suda, proveru referenci prethodnih poslodavaca, proveru motivacije, stručne kompetentnosti i profilčnosti.
- Ukoliko dođe do sumnje i optužbe zaposlenih/volontera o zlostavljanju dece/mladih, isti će biti tretirani u skladu sa zakonskim okvirima, kao i politikom organizacije/institucije. Ovo uključuje suspendovanje i udaljšavanje od rada sa mladima, dok se ne sprovede potpuna istraga, kao i prijavljivanje nadležnim organima (policija, centar za socijalni rad).

5.5. Kodeks ponašanja omladinskih radnika/ca

5.5.1. Zaštita dece/mladih i samih omladinskih radnika/ca

Pored kreiranja sigurnog okruženja, takođe je veoma važno da omladinski radnici/ce obrate pažnju na vlastito ponašanje, kako bi zaštitili i decu/mlade, a i sebe. Omladinski radnici/ce, pre sprovođenja aktivnosti, moraju isplanirati svoj rad kako bi se sprovedla analiza rizika, a time minimizirali rizici.

U praksi omladinskog rada mora se:

- Osigurati prisustvo dvoje (2) omladinskih radnika/ca tokom aktivnosti sa mladima. Idealna situacija su prisustvo voditelja oba pola.
- Biti svestan opasnosti da i sami/e omladinski/e radnici/ce mogu postati predmet sumnje/optužbe za zlostavljanje.
- Imati na umu da komentari omladinskih radnika/ca, upućeni mladima, mogu biti pogrešno protumačeni, iako su komentari dati u najboljoj nameri.
- Prepoznati potrebu za oprezom, posebno kada se radi sa mladima na senzitivnim pitanjima i problemima (npr. siledžijstvo, obelodanjšivanje zlostavljanja, tuga).
- Biti svestan/svesna mogućih implikacija kod fizičkog kontakta sa mladima.

Ni pod kojim okolnostima omladinski/e radnici/ce ne bi trebalo:

- Da favorizuju i postanu preterano prisni sa pojedincima;
- Da veruju da nikada neće doći u situacije u kojima mlada osoba/dete koje obelodanjuje zlostavljanje, same omladinske radnike/ce optuži za zlostavljanje;
- Da se oslanjaju na dobru ličnu reputaciju, te samim tim ne poštuju kodeks ponašanja u odnosu na zaštitu dece i mladih.

5.5.2. Kontakt jedan na jedan sa mladom osobom

Zbog same prirode odnosa, koja je objašnjena u prethodnim poglavljima, omladinski radnici/ce se često nađu u situaciji u kojoj mladi žele da im se povere ili žele da pričaju nasamo sa omladinskim/om radnikom/com. Situacije *jedan na jedan*, iz perspektive zaštite dece i mladih, su vrlo osetljive ali, zbog prirode same profesije, teško ih je izbeći. U takvim situacijama, mora se paziti na zaštitu deteta/mlade osobe, kao i zaštitu omladinskog/ke radnika/ce.

Kao omladinski radnik/ca, osigurajte sledeće:

- Budite dostupni svojim kolegama/koleginicama, u smislu da ih informišete gde idete, sa kim, sa kojom svrhom, te, ukoliko postoji potreba, da vas mogu prekinuti u radu.

- Budite na nekom vidnom mestu na kom postoji cirkulacija ljudi, ali u onoj meri koja obezbeđuje mir i tišinu, što je potrebno za individualni razgovor. Idealna situacija je raditi u prostoriji koja ima velike prozore, tako da ste dostupni vizuelno, ali vam buka ne smeta pri radu. Ukoliko to nije moguće, ostavite otvorena/odškrinuta vrata prostorije u kojoj radite.
- Izbegavajte nepotrebne fizičke kontakte sa mladom osobom.
- Ukoliko morate ostvariti fizički kontakt sa mladom osobom, prvo se postarajte da dobijete njihovo odobrenje (*Da li je u redu ako te zagrlim?*).
- Izbegavajte bespotrebno produžavanje individualnog razgovora sa mladom osobom.

5.5.3. Nošenje sa agresivnim ponašanjem

Definicije agresivnog ponašanja mogu biti vrlo subjektivne i razlikuju se od individue do individue, delimično zbog toga što na samu našu percepciju i definisanje agresivnog ponašanja utiču naša prethodna iskustva. Ono što je za nekoga agresivno ponašanje, neko drugi može prihvatiti kao normalno ponašanje. Ovu činjenicu moramo imati na umu kada se suočavamo sa agresivnim ponašanjem.

U takvim situacijama bitno je:

- Na agresivno ponašanje ne odgovarati agresijom
- Uvek ostati smiren
- Ukoliko je moguće, izmestiti agresivnu osobu iz konfliktne situacije
- Koristiti nepreteći govor tela
- Pričati smirenim glasom, bez vike i podizanja tona
- Izbegavati fizički kontakt
- Biti iskren
- Ukoliko je moguće i ukoliko je primereno, izmestiti žrtvu agresije iz konfliktne situacije
- Nikada se ne izlagati bespotrebnom riziku.

5.5.4. Postupanje pri otkrivanju/obelodanjivanju zlostavljanja

U Srbiji, zlostavljanje je definisano kao povreda zakona, stoga, omladinski radnici/ce moraju da deluju i u skladu sa zakonskim obavezama zemlje u kojoj rade i u skladu sa definisanim politikama i procedurama o zaštiti dece i mladih unutar same organizacije/institucije. Zahteva se, kako od državnih, tako i od udruženja/institucija koji rade sa decom/mladima, da policiji i/ili centru za socijalni rad prijave počinjeno zlostavljanje, kao i sumnju da je počinjeno zlostavljanje. U suprotnom, udruženje/institucija i omladinski radnik/ca mogu postati predmet zakonske tužbe.

Imajući u vidu da omladinski rad teži ka uspostavljanju sigurnog okruženja za mlade, kao i samu prirodu odnosa između omladinskog radnika/ce i mladih, velika je verovatnoća da će mladi iskoristiti tu atmosferu i poveriti se. Ukoliko omladinski/a radnik/ca sumnja ili je informisan/a o zlostavljanju deteta/mlade osobe, vrlo je važno da NIKADA samoinicijativno ne istražuje dalje. U takvim situacijama, veoma je bitno da se informacija prosledi dalje nadležnim licima i institucijama. Ukoliko, unutar same organizacije, postoji imenovana osoba koja je specijalizovana za pitanja zaštite i sigurnosti dece i mladih, treba informisati tu osobu ili, ukoliko to nije slučaj, informaciju (*napraviti prijavu*) treba proslediti centru za socijalni rad ili policiji, koji će vam dati dalje uputstva šta treba da radite. Kada dete/mlada osoba obelodani zlostavljanje, uloga omladinskog radnika/ce jeste da mu/joj pruži podršku, da stavi do znanja da je otvoren/a za slušanje, ali da informaciju mora proslediti dalje nadležnim licima/institucijama.

**NIKADA NE POKUŠAVAJTE DA SAMI
REŠITE SITUACIJU!**

Na vašim osećanjima ćete raditi kasnije,
dete/mlada osoba je prioritet!

Vrlo je bitno da se, pre početka individualnog razgovora, mladima/deci razjasni razlika između **tajne i poverljivosti**.

Kada vam neko poveri svoju *tajnu*, to podrazumeva da primljenu informaciju ne smete nikome proslediti, kao i da o tome možete pričati samo sa osobom koja vam je saopštila tajnu. Sa druge strane, ukoliko se obavežete na *poverljivost*, to znači da vam mlada osoba daje na raspolaganje određenu informaciju jer ima poverenje u vaše prosuđivanje i to da ćete dobijenu informaciju iskoristiti u najboljem interesu za dete/mladu osobu. Nadalje, to uključuje da ćete, ukoliko bude potrebno, morati da prosledite informaciju dalje i da diskutujete o tome sa adekvatnim stručnim licima.

Deca/mladi koji poznaju svoja prava, bolje su obučeni da se zaštite jer su upoznati sa mogućnošću da obelodane tajnu, ako se zlostavljanje dogodilo. Zato je jedna od važnih uloga omladinskih radnika/ca da upoznaju decu i mlade sa svojim pravima!

5.5.5. Ponašanje omladinskog radnika/ce pri otvaranju mlade osobe

PRE

- Postarajte se da drugi mogu da vas vide i da znaju gde se nalazite
- Ne obećavajte da ćete čuvati tajnu - morate reći da, ukoliko je potrebno, informaciju morate proslediti dalje, što je u njihovom najboljem interesu
- Obavezni ste zakonom da informaciju prosledite - ukoliko to ne učinite, nalazite se u poziciji saučesnika u zlostavljanju
- Ukoliko obećate da ćete čuvati tajnu, a potom prosledite informaciju, dete više neće imati poverenja u vas - može da povuče izjavu i više nikome ne poveruje
- Dete morate upoznati sa činjenicom o potrebi prosleđivanja informacije, tako da ono samo može da odluči da li želi to da uradi ili ne
- U većini slučajeva deca/mladi će reći da i dalje žele pomoć
- Ukoliko ne žele reći, uverite ih da ste na raspolaganju za njih, ukoliko žele da pričaju.
- Odmah prosledite svoju sumnju nadređenima – nastavite pažljivije da posmatrate dete/ mladu osobu.
- Zapamtite - prisiljavanje deteta/mlade osobe na otvaranje može biti više štetno nego korisno.

ZA VREME

- Slušajte
- Ostanite smireni
- Shvatajte ozbiljno šta vam govore
- Ne prekidajte dok pričaju
- Ne ispitujte i ne postavljajte pitanja koja navode
- Uverite dete/mladu osobu da su bili u pravu što su rekli i da to nije njihova krivica
- Ne osuđujte ni dete/mladu osobu, ni zlostavljača, niti samu situaciju
- Objasnite im šta ćete sledeće uraditi
- Budi pažljivi i svesni sopstvenih reakcija, govora tela
- Pripazite na dodire i brižne zagrljaje
- Ne pokazujte ljutnju na njih (zašto mi to ranije nisi rekao/la), niti na zlostavljača jer deca/mladi mogu još uvek da osećaju odanost prema njemu/njoj.
- Ne pravite lažna obećanja - ne govorite da će sve biti u redu ili da će zlostavljač ići u zatvor - to ne znate zasigurno.

POSLE

- Zapišite šta su rekli – činjenice, ne mišljenje
- Prosledite dalje informaciju što je pre moguće
- Nastavite posmatrati dete/mladu osobu i promene u ponašanju

Naša uloga je da prenesemo informaciju dalje (zabrinutost ili otvaranje), nezavisno od naših ličnih odnosa, kulture, ličnih uverenja, religije itd.

**POLAZNO STANoviŠTE SU NAJBOLJI
INTERESI DETETA**

6. PRAKTIČNI PRIMER POLITIKE ZA ZAŠTITU I SIGURNOST DECE I MLADIH

1. IZJAVA POLITIKE

U ovom delu Politike se definiše: šta je osnovna namera politike, koje su to vrednosti, načela i principi organizacije, kao i na šta se organizacija obavezuje da će uraditi po pitanju zaštite i sigurnosti dece i mladih u omladinskom radu.

Primer:

Deca i mladi su najranjiviji članovi našeg društva, samim tim, treba da znaju da imaju pravo da budu bezbedni i da se osećaju bezbedno u svakom trenutku.

Osnovna svrha Politike je:

- Da osigura bezbednost i dobrobit dece i mladih u programima omladinskog rada, kao i da poboljša njihov status u širem društvu.
- Da ukaže na potrebu razumevanja pitanja zaštite i sigurnosti dece i mladih, kao i da se naglasi nužnost preduzimanja akcija od strane zaposlenih/volontera kada postoji sumnja, odnosno zabrinutost u odnosu na narušavanje bezbednosti.
- Da ukaže na nužnost obuke svih volontera i zaposlenih kako bi se obezbedilo adekvatno reagovanje i kreiranje sigurnog okruženja za rad sa decom i mladima.
- Da ukaže na značaj uloge omladinskih radnika/ca u zaštiti dece i mladih od zlostavljanja i zanemarivanja.

- Da zaštiti organizaciju/instituciju i omladinske radnike/ce od lažnih optužbi po pitanju zlostavljanja i ugrožavanja bezbednosti dece i mladih.

Politika definiše :

- Šta je dobra praksa zaposlenih, članova i volonera organizacije.
- Procedure kojima se obezbeđuje da su zaposleni, članovi i volonteri podobni za rad sa mladima/decom.
- Kako da se adekvatno odgovori na sumnje i tvrdnje.
- Kako se obezbeđuje profesionalna poverljivost.
- Kako se obezbeđuje da su svi zaposleni, članovi organizacije i volonteri koji rade sa mladima/decom upoznati sa Politikom i procedurama i da ih se pridržavaju.

Organizacijske vrednosti, načela i verovanja:

- Sva deca/mladi, bez izuzetka, imaju pravo na zaštitu od zlostavljanja.
- Dobrobit deteta/mlade osobe je najvažnija.
- Sve sumnje i optužbe o zlostavljanju biće ozbiljno shvaćene i regovaće se na njih brzo i na odgovarajući način.
- Svi zaposleni i volonteri *organizacije/institucije* imaju obavezu da prijave zabrinutosti u odnosu na pitanje zaštite i sigurnosti dece i mladih.
- Svako zlostavljanje podrazumeva zloupotrebu prava deteta/mlade osobe.

- Sva deca/mlade osobe imaju jednaka prava na zaštitu od zlostavljanja i iskorišćavanja.
- *Organizacija/institucija* se obavezuje da će konstantno i kontinuirano raditi na promociji i unapređenju prava dece/mladih, u skladu sa Konvencijom UN o pravima deteta (pravo na slobodu od zlostavljanja i iskorišćavanja).
- Zlostavljanje dece nikada nije prihvatljivo.
- *Organizacija/institucija* ima obavezu da zaštiti decu i mlade sa i za koje radimo.
- Kada *organizacija/institucija* radi u partnerstvu, ima odgovornost da osigura da će partnerska organizacija/institucija zadovoljiti minimalne standarde zaštite i sigurnosti dece i mladih u programima omladinskog rada.

Organizacija će ispuniti zahteve za zaštitu i sigurnost dece i mladih na sledeće načine:

- **Podizanje svesnosti:** Organizacija/institucija će osigurati da su svi zaposleni, saradnici, partneri, članovi i volonteri upoznati sa pitanjima zaštite i sigurnosti dece/mladih.
- **Prevenција:** Organizacija/institucija će osigurati da se smanji rizik narušavanja sigurnosti dece i mladih kroz podizanje svesnosti i dobru praksu svih zaposlenih, članova i volontera.

- **Prijavljivanje:** Organizacija/institucija će osigurati da svi zaposleni, članovi i volonteri budu upoznati sa procedurama prijavljivanja narušavanja bezbednosti dece i mladih, kao i daljim koracima.
- **Reagovanje:** Organizacija/institucija će osigurati da se preuzmu sve mere podrške i zaštite dece i mladih u slučajevima narušavanja bezbednosti dece i mladih.
- **Zagovaranje:** Organizacija/institucija će javno zagovarati (u skladu sa svojim mogućnostima) uspostavljanje i unapređenje systemske podrške zaštite dece i mladih, kao i poboljšanje njihovog statusa u društvu, a u skladu sa zakonskim okvirima i UN konvencijom o pravima deteta.

U cilju da se ispune gore navedeni standardi i ciljevi, organizacija će, takođe, osigurati:

- Da svaka zabrinutost/prijava slučaja podleže procedurama Politike.
- Podršku deci/mladima, zaposlenima, volonterima i članovima organizacije/institucije koji/e iskazuju zabrinutost ili su predmet zabrinutosti.
- Poštovanje Zakona države i omogućavanje efikasnog sprovođenja istrage u saradnji sa nadležnim državnim organima.

- Vođenje procesa zaštite dece i mladih, po principu “najboljeg interesa deteta/mlade osobe”.
- Prihvatanje stavova i želja dece i mladih.
- Rad u partnerstvu sa roditeljima/starateljima i/ili drugim stručnjacima, radi obezbeđivanja zaštite i sigurnosti dece i mladih.

2. ZAKONSKI OKVIR I DUŽNOST NA BRIGU

U ovom delu Politike se definiše obaveza omladinskih radnika i radnica da brinu o pitanju zaštite i sigurnosti dece i mladih u omladinskom radu, kao i zakonski okvir države u kojoj organizacija/institucija deluje.

Primer:

Pravo na zaštitu od svih oblika nasilja predstavlja osnovno pravo svakog deteta/mlade osobe, utvrđeno u UN Konvenciji o pravima deteta (1989) i drugim dokumentima Ujedinjenih nacija, Saveta Evrope i ostalih međunarodnih organizacija, koje je država Srbija ratifikovala kao članica tih organizacija. Potvrđivanjem (ratifikovanjem) Konvencije o pravima deteta naša zemlja je preuzela

obavezu da preduzima mere za sprečavanje nasilja nad decom i da obezbedi zaštitu deteta od svih oblika nasilja u porodici, institucijama i široj društvenoj sredini.

Konvencija o pravima deteta sadrži posebne odredbe o pravima deteta na fizički, psihički i moralni integritet, kojima se predviđaju mere za:

- zaštitu deteta od fizičkog i mentalnog nasilja, zloupotrebe i zanemarivanja (uključujući seksualnu zloupotrebu), dok je pod brigom roditelja ili druge osobe kojoj je dete povereno na staranje (član 19);
- zaštitu od nezakonite upotrebe narkotika i psihotropnih supstanci (član 33);
- zaštitu od svih oblika seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja (član 34), otmice i trgovine decom (član 35);
- zaštitu od “svih drugih oblika iskorišćavanja štetnih po bilo koji vid detetove dobrobiti” (član 36);
- zaštitu od nehumanih i ponižavajućih postupaka i kažnjavanja (član 37);
- mere podrške za fizički i psihički oporavak deteta - žrtve nasilja i njegovu socijalnu reintegraciju (član 39).

Omladinski rad deluje u okviru primarne prevencije i veoma je bitno razgraničiti dužnosti i obaveze ove profesije/zanimanja, granice kompetentnosti i nužnost prosleđivanja slučaja/informacije drugim institucijama koje se bave posebnom ili sekundarnom prevencijom, kao i zaštitnom

intervencijom. Omladinski radnici/ce, bilo da su profesionalci ili volonteri/ke, imaju obavezu da deluju u skladu sa UN Konvencijom o pravima deteta. U Republici Srbiji zlostavljanje je kategorisano kao povreda zakona i omladinski/e radnici/ce moraju da deluju i u skladu sa zakonskim obavezama zemlje u kojoj rade.

Krivični zakonik R. Srbije

Glava osamnaesta - Krivična dela protiv polne slobode

Silovanje - Član 178

Obljuba nad nemoćnim licem - Član 179

Obljuba sa detetom - Član 180

Obljuba zloupotrebom položaja - Član 181

Nedozvoljene polne radnje - Član 182

Podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa - Član 183

Posredovanje u vršenju prostitucije - Član 184

Prikazivanje pornografskog materijala i iskorišćavanje dece za pornografiju - Član 185

Gonjenje za krivična dela protiv polne slobode - Član 186

Glava devetnaesta - Krivična dela protiv braka i porodice

Vanbračna zajednica sa maloletnikom - Član 190

Nasilje u porodici - Član 194

Rodoskrnavljenje - Član 197

PORODIČNI ZAKON RS – bezbednosne mere za žrtve nasilja

ZAKON O ZABRANI DISKRIMINACIJE

ZAKON O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI

Za preuzimanje svih relevantnih zakona Republike Srbije, posetite stranicu Narodne Skupštine Republike Srbije
<http://www.parlament.gov.rs/akti/doneti-zakoni/doneti-zakoni.1033.html>

3. ZAŠTITA I SIGURNOST

DECE I MLADIH

U ovom delu Politike se definišu tipovi zlostavljanja i njihova detaljna objašnjenja, što ima za cilj da zaposleni, volonteri i članovi organizacija ili institucija imaju jasnu sliku o tipovima zlostavljanja.

Primer:

3.1. Tipovi zlostavljanja

3.1.1. Fizičko zlostavljanje

Pod **fizičkim zlostavljanjem** se podrazumeva odnos ili ponašanje koje uključuje fizičku snagu i uzrokuje nano-

šenje povrede ili štete deci/mladima, sa ili bez korišćenja predmeta. Pod fizičkim zlostavljanjem se podrazumeva udaranje, trešenje, šutiranje, bacanje, davljenje, gušenje, trovanje, paljenje ili poparivanje i sl., koja izazivaju ili mogu izazvati fizičke povrede ili smrt deteta ili mlade osobe.

Fizička povreda se može naneti detetu/mladoj osobi i kada roditelj ili staratelj namerno izaziva simptome bolesti kod deteta. Ove situacije se obično nazivaju indukovanim bolestima ili Munchausen syndrome by proxy.

Kod ispitivanja fizičkog zlostavljanja treba obratiti pažnju na činjenicu da je potreban određen nivo razvoja da bi dete samo sebe povredilo. Sumnja da je u pitanju fizičko zlostavljanje se istražuje kada roditelj ili staratelj poriče skorašnju povredu ili pad koji su dovoljni za objašnjenje ili tvrdi da je povreda slučajno nastala padom sa ležaja, što je nedovoljno za nastajanje takve povrede.

Za kriminalističku istragu fizičkog zlostavljanja su potrebni medicinski dokazi, odnosno, zapažanja u vidu nalaza lekara, a u vezi sa fizičkom zloupotrebom i uzrokom detetove smrti ili povrede.

3.1.2. Emocionalno zlostavljanje

Emocionalno zlostavljanje podrazumeva emocionalno nezdrav tretman dece/mladih, od strane roditelja ili staratelja, koji može izazvati ozbiljne i trajne ponašajne, kognitivne, afektivne i druge mentalne smetnje u emocionalnom razvoju deteta/mlade osobe. Podrazumeva ponašanja koja razvijaju doživljaje bezvrednosti, ignori-

sanja, odbačenosti i neadekvatnosti kod deteta, te da će biti vrednovana samo ako zadovoljavaju potrebe drugih ljudi. Emocionalno zlostavljanje podrazumeva i razvojno i uzrasno neodgovarajuća očekivanja od deteta ili učestalo zastrašivanje i izazivanje nesigurnosti, kao i eksploataciju i korupciju. Emocionalno zlostavljanje predstavlja deo svih ostalih tipova zlostavljanja.

3.1.3. Zanemarivanje

Zanemarivanje podrazumeva zapostavljanje bazičnih fizičkih i/ili psiholoških potreba deteta, koje može izazvati ozbiljna oštećenja zdravlja i razvoja. Podrazumeva propuste roditelja ili staratelja da obezbede adekvatnu hranu, smeštaj, obrazovanje, odeću, propuste u zaštiti deteta/mlade osobe od fizičkih povreda ili opasnosti, kao i neobezbeđivanje odgovarajuće medicinske nege ili lečenja. Zanemarivanje uključuje i zapostavljanje bazičnih emocionalnih potreba, kao i napuštanje deteta/mlade osobe. Osnovne forme zanemarivanja su fizičko, edukativno, zdravstveno, emocionalno, vaspitno zanemarivanje, neadekvatan nadzor i napuštanje deteta/mlade osobe.

3.1.4. Seksualno zlostavljanje

Seksualna zloupotreba podrazumeva navođenje ili primoravanje deteta ili maloletne osobe na učešće u seksualnim aktivnostima, bilo da su kontaktne ili nekontaktne. Kontaktna seksualna zloupotreba uključuje vaginalni, analni ili oralni odnos, seksualno dodirivanje, kao i

ostale forme kontakta sa maloletnikom koji se sprovodi u seksualne svrhe. Nekontaktna seksualna zloupotreba podrazumeva izlaganje deteta pogledu, egzibicionizam, prikazivanje pornografskog materijala, prisustvo deteta seksualnim aktivnostima ili navođenje deteta da se ponaša na seksualne, uzrasno neprihvatljive načine. Seksualna eksploatacija se odnosi na korišćenje dece za prostituciju, pornografiju ili druge slične aktivnosti. Seksualnom zloupotrebom se smatra svaka aktivnost koja se sprovodi sa detetom radi zadovoljavanja seksualnih potreba odraslih, nezavisno od toga da li je dete svesno prirode tih radnji. U ovu vrstu zloupotrebe spada i seksualni kontakt između adolescenta i mlađeg deteta, ukoliko postoji znatna razlika u uzrastu, razvojnom stadijumu ili snazi.

3.1.5. Siledžijstvo

Siledžijstvo je ponašanje koje se ponavlja tokom dužeg perioda, kad je žrtvama teško da se brane. U okviru omladinskog rada treba sprečavati svako ponašanje koje podrazumeva siledžijstvo, u bilo kom obliku:

- fizičke napade (tuča, udaranja)
- krađu i iznuđivanje materijalnih i finansijskih sredstava, putem ucene;
- verbalno zlostavljanje (zadirkivanje, širenje tračeva, pretnje, nazivanje ružnim imenima, vređanje);
- emotivno zlostavljanje (izolovanje deteta/mlade osobe iz društvenih događanja/aktivnosti, odbacivanje od strane vršnjačke grupe).

4. SELEKCIJA I UPRAVLJANJE ZAPOSLENIMA I VOLONTERIMA

U ovom delu Politike se definiše način vršenja selekcije zaposlenih i volontera, unutar organizacije/institucije i načina koji se sprovodi upravljanje zaposlenima i volonterima, da bi se osigurala zaštita i sigurnost dece i mladih u programima koji vodi angažovano osoblje i volonteri.

Primer:

4.1. Selekcija zaposlenih i volontera

Svi zaposleni, članovi i volonteri koji direktno rade sa mladima, imaju obavezu da pročitaju i poštuju Politiku za zaštitu i sigurnost dece i mladih. Kopija Politike će biti dostavljena svim zaposlenima, članovima i volonterima, pri čemu će imati obavezu da potpišu da su je pročitali i razumeli, kao i da će poštovati njenu sadržinu.

Svi zaposleni, članovi i volonteri koji direktno rade sa mladima/decom, imaju obavezu da popune formulare sa sledećom sadržinom (Prijava za poziciju koja uključuje kontakt sa mladima - **Prilog A**) :

- ime i prezime, adresa , datum rođenja
- informacije o prethodnom iskustvu u radu sa de-com/mladima
- informacije o presudama za krivična/prekršajna dela
- kontakti dve osobe kao reference za kvalitet prethodnog rada sa mladima/decom
- dozvola za proveru evidencije kažnjavanja kod nadležnog državnog organa

Svaka mlada osoba ispod 18 godina starosti koja želi da učestvuje u aktivnostima ima obavezu da popuni formular kao formu **saglasnosti za učešće u aktivnostima**, uz lični potpis i potpis roditelja ili staratelja (**Prilog B**).

4.2. Upravljanje zaposlenima i volonterima ukoliko dođe do narušavanja bezbednosti dece i mladih

4.2.1. Ako su tvrdnje o zlostavljanju upućene na osobu koja je zaposlena ili je volonter/ka organizacije/institucije, osoba će biti suspendovana iz rada organizacije/institucije, dok se ne završi istraga slučaja.

4.2.2. Ukoliko se tvrdnja o zlostavljanju (upućena na osobu koja je zaposlena ili je volonter/ka organizacije/institucije), desila na putovanju ili događaju koji je udaljen od uobičajenog mesta sprovođenja programa omladinskog rada (npr. kamp, studijska putovanja), osoba će biti odmah suspendovana i udaljena od grupe mladih/dece.

4.2.3. Svaki slučaj sumnje fizičkog ili seksualnog zlostavljanja, kao i obelodanjivanja, treba preneti nadležnim državnim organima na dalju istragu (lokalna policija i centar za socijalni rad).

4.2.4. U slučaju sumnje zanemarivanja ili emocionalnog zlostavljanja, interna istraga će se sprovesti od strane Referenta za zaštitu dece i mladih, uz podršku jednog zaposlenog. Ukoliko interna istraga upućuje na zlostavljanje, informacije se prosleđuju nadležnim državnim organima na dalju istragu (lokalna policija i centar za socijalni rad).

4.2.5. Ukoliko se, nakon istrage, utvrdi da su optužbe o zlostavljanju istinite, zaposleni/a ili volonter/ka će biti trajno otpušten/a iz organizacije/institucije.

5. KODEKS PONAŠANJA

U ovom delu Politike se definiše ponašanje i pristupi omladinskih radnika i radnica, u cilju zaštite sebe i mladih: šta se radi u slučajevima kontakta jedan na jedan, kako da se omladinski radnici/e nose sa agresivnim ponašanjem, kao i procedurama, ukoliko dođe do obelodanjivanja zlostavljanja.

Primer:

5.1. Zaštita dece/mladih i sebe kao omladinskih radnika/ca

Pored kreiranja sigurnog okruženja, takođe je veoma važno da omladinski radnici/ce obrate pažnju na vlastito ponašanje, kako bi zaštitili i decu/mlade, a i sebe. Omladinski radnici/ce, pre sprovođenja aktivnosti, moraju isplanirati svoj rad kako bi se sprovela analiza rizika, a time minimizirali rizici.

U praksi omladinskog rada mora se:

- Osigurati prisustvo dvoje (2) omladinskih radnika/ca tokom aktivnosti sa mladima. Idealna situacija su prisustvo voditelja oba pola.
- Biti svestan opasnosti da i sami/e omladinski/e radnici/ce mogu postati predmet sumnje/optužbe za zlostavljanje.
- Imati na umu da komentari omladinskih radnika/ca, upućeni mladima, mogu biti pogrešno protumačeni, iako su komentari dati u najboljoj nameri.
- Prepoznati potrebu za oprezom, posebno kada se radi sa mladima na senzitivnim pitanjima i problemima (npr. siledžijstvo, obelodanjivanje zlostavljanja, tuga).
- Biti svestan/svesna mogućih implikacija kod fizičkog kontakta sa mladima.

Ni pod kojim okolnostima omladinski/e radnici/ce ne bi trebalo:

- Da favorizuju i postanu preterano prisni sa pojedincima;
- Da veruju da nikada neće doći u situacije u kojima mlada osoba/dete koje obelodanjuje zlostavljanje, same omladinske radnike/ce optuži za zlostavljanje;
- Da se oslanjaju na dobru ličnu reputaciju, te samim tim ne poštuju kodeks ponašanja u odnosu na zaštitu dece i mladih.

5.2. Kontakt jedan na jedan sa mladom osobom

Situacije *jedan na jedan*, iz perspektive zaštite dece i mladih, su vrlo osetljive ali, zbog prirode same profesije, teško ih je izbeći. U takvim situacijama, mora se paziti na zaštitu deteta/mlade osobe, kao i zaštitu omladinskog/ke radnika/ce.

Kao omladinski radnik/ca, osigurajte sledeće:

- Budite dostupni svojim kolegama/koleginicama, u smislu da ih informišete gde idete, sa kim, sa kojom svrhom, te, ukoliko postoji potreba, da vas mogu prekinuti u radu.
- Budite na nekom vidnom mestu na kom postoji cirkulacija ljudi, ali u onoj meri koja obezbeđuje mir i tišinu, što je potrebno za individualni razgovor. Idealna situacija je raditi u prostoriji koja ima velike

prozore, tako da ste dostupni vizuelno, ali vam buka ne smeta pri radu. Ukoliko to nije moguće, ostavite otvorena/odškrinuta vrata prostorije u kojoj radite.

- Izbegavajte nepotrebne fizičke kontakte sa mladom osobom.
- Ukoliko morate ostvariti fizički kontakt sa mladom osobom, prvo se postarajte da dobijete njihovo odobrenje (*Da li je u redu ako te zagrlim?*).
- Izbegavajte bespotrebno produžavanje individualnog razgovora sa mladom osobom.

5.3. Nošenje sa agresivnom ponašanjem

Definicije agresivnog ponašanja mogu biti vrlo subjektivne i razlikuju se od individue do individue, delimično zbog toga što na samu našu percepciju i definisanje agresivnog ponašanja utiču naša prethodna iskustva. Ono što je za nekoga agresivno ponašanje, neko drugi može prihvatiti kao normalno ponašanje. Ovu činjenicu moramo imati na umu kada se suočavamo sa agresivnim ponašanjem.

U takvim situacijama bitno je:

- Na agresivno ponašanje ne odgovarati agresijom.
- Uvek ostati smiren.
- Ukoliko je moguće, izmestiti agresivnu osobu iz konfliktne situacije.
- Koristiti nepreteći govor tela.

- Pričati smirenim glasom, bez vike i podizanja tona.
- Izbegavati fizički kontakt.
- Biti iskren.
- Ukoliko je moguće i ukoliko je primereno, izmestiti žrtvu agresije iz konfliktne situacije.
- Nikada se ne izlagati bespotrebnom riziku.

5.4. Ukoliko dođe do obelodanjivanja zlostavljanja

Zlostavljanje je viđeno kao povreda zakona, te omladinski radnici/ce moraju da deluju u skladu sa zakonskim okvirom Republike Srbije i Politikom organizacije.

Omladinski radnik/ca je dužn/a da prijavi sumnju na zlostavljanje ili počinjeno zlostavljanje Referentu za zaštitu dece i mladih organizacije, kao i svom nadređenom. Omladinski radnik/ca je dužan/na da ispuni prijavu (Prilog E), koji prosleđuje Referentu. Referent za zaštitu dece i mladih prosleđuje informacije policiji i/ili centru za socijalni rad.

Ukoliko omladinski radnik/ca ne prijavi sumnju na zlostavljanje ili počinjeno zlostavljanje, može postati predmet zakonske tužbe.

Ukoliko omladinski/a radnik/ca sumnja ili je informisan/a o zlostavljanju deteta/mlade osobe, vrlo je važno da NIKADA samoinicijativno ne istražuje dalje.

Kada dete/mlada osoba obelodani zlostavljanje, uloga omladinskog radnika/ce jeste da pruži podršku, te da da na znanje da je otvoren/a za slušanje, ali da mora prosleđiti informaciju dalje nadležnim licima/institucijama.

Vrlo je bitno, pre početka individualnog razgovora, mladima/deci razjasniti razliku između **tajne i poverljivosti**.

6. IZJAVA ORGANIZACIJE/INSTITUCIJE

U ovom delu Politike se definiše: proaktivna izjava organizacije ili institucije o zaštiti i sigurnosti dece i mladih; definisanje osobe, odnosno referenta za zaštitu i sigurnost dece i mladih unutar organizacije/institucije; definisanje kako se nositi sa ozbiljnim incidentima, kao i kako pratiti procedure u slučajevima obelodanjenja zlostavljanja i prijavljivanja slučaja.

Primer:

Budite proaktivni u svakom trenutku. Prepoznajte znake i simptome. Ako sumnjate ili ako ste obavešteni da dete ili mlada osoba doživljava zlostavljanje, nikada nemojte pokušavati da istražujete dalje. Uvek se odnosite u skladu sa smernicama propisanim za izveštavanje i zatražite

savet od Referenta za zaštitu i sigurnost dece i mladih / socijalne službe.

Nemojte suditi o onome što je rečeno. Pokušajte da pružite podršku detetu ili mladoj osobi. Ne postavljajte pitanja o onome u šta možda sumnjate. Recite jasno da ste dostupni da saslušate i možete ponuditi podršku, ali da MORATE informacije proslediti dalje.

Zapamtite...
Ne pokušavajte ovo sami srediti!

6.1. Referent za zaštitu i sigurnost dece i mladih

Identifikovana osoba ispred organizacije/institucije na poziciji Referent za zaštitu i sigurnost dece i mladih je:

- Ime i prezime:
- Telefon:
- E-mejl:

6.2. Kako se nositi sa ozbiljnim incidentima/problemi- ma koji narušavaju dobrobit dece/mladih

U slučajevima u kojima se identifikuje narušavanje bezbednosti dece i mladih, svi zaposleni i volonteri imaju obavezu da popune **obrazac obaveštenja o nesreći**

(Prilog D). Obrazac se koristi za kratke zabeleške svih značajnih činjenica u odnosu na identifikovani incident/problem koji se dogodio tokom aktivnosti sa decom/mladima. Obrazac je potrebno popuniti u što kraćem vremenskom roku, neposredno posle incidenta. Beleške se mogu koristiti kao osnova za buduće akcije istraživanja slučaja.

Da bi se u potpunosti sprovodila zaštita dece i mladih u omladinskom radu, potrebno je da svi učesnici u aktivnostima ispune **zdravstveni obrazac (Prilog C)**, a, kada je neophodno, i **odobrenje za korišćenje fotografija, filmova ili video snimaka dece i mladih (Prilog F)**, da bi se minimizirali potencijalni rizici.

6.3. Kako se nositi sa zlostavljanjem koje je obelodan- jeno, otkriveno ili pod sumnjom

Iako postoji velika mogućnost da će mladi/deca iskoristiti sigurnu atmosferu u okviru programa omladinskog rada i da će se poveriti omladinskim radnicima/cama, zaposleni i volonteri ne treba sami da istražuju pitanje zlostavljanja. Zaposleni i volonteri su dužni da prate procedure prikazane u dijagramu, kao i da ispune **obrazac za izveštavanje o incidentu/zabrinutosti (Prilog E)**.

PROCEDURA PRIJAVLJIVANJA SLUČAJA

- 1 Potvrditi poverljivost
- 2 Objasniti buduće korake
- 3 Ponuditi podršku i potvrđivanje
- 4 Dozvoliti mladoj osobi da izrazi svoj stav

- 1 Dokumentovati činjenice (popuniti obrazac)

Referent za zaštitu i sigurnost dece i mladih je odgovoran za sve dalje akcije

Linijski menadžer pruža podršku omladinskom radniku/ci

REFERENT MORA:

- Dati povratnu informaciju omladinskom radniku/ci
- Napisati izveštaj
- Kontaktirati Centar za socijalni rad/Policiju

OMLADINSKI RADNIK/CA:

- Pruža podršku mladoj osobi
- Pruža podršku grupi mladih (ukoliko je potrebno)

7. UKOLIKO POSTOJI ZABRINUTOST DA JE DETE/MLADA OSOBA U NEPOSREDNOJ OPASNOSTI

U ovom delu Politike se definiše šta se radi ukoliko postoji zabrinutost da se dete ili mlada osoba nalazi u potencijalnoj opasnosti i koje informacije je neophodno prikupiti.

Primer:

Ukoliko postoji zabrinutost da je dete/mlada osoba u neposrednoj opasnosti, zaposleni/volonter ima obavezu da kontaktira Referenta za zaštitu i sigurnost dece i mladih. Zaposleni/volonter mora navesti da li je dete/mlada osoba u neposrednoj opasnosti, na osnovu čega će se preduzeti dalje odgovarajuće mere.

Ukoliko Referent nije dostupan, zaposleni/volonter ima obavezu da kontaktira linijskog menadžera, odnosno, odgovornu osobu u organizaciji/instituciji. U slučaju da zaposleni/volonter nije u mogućnosti da kontaktira unutrašnju organizacionu podršku, a situacija je hitna, dužan/a je da direktno kontaktira nadležne državne organe (centar za socijalni rad i policiju) ili proverene agencije za podršku.

Očekuju se sledeće informacije od zaposlenog/volontera:

- Ime i prezime, datum rođenja, adresa, pol deteta/mlade osobe.
- Sa kim dete/mlada osoba živi.
- Koju školu dete/mlada osoba pohađa.
- Gde se dete/mlada osoba trenutno nalazi.
- Posebne potrebe deteta/mlade osobe (ukoliko postoje).
- Kontakt informacije osobe koja prijavljuje zabrinutost.

U nekim slučajevima, potrebno je navesti i sledeće informacije:

- Priroda problema.
- Kako i zašto su nastali problemi.
- Koje su potrebe deteta/porodice.
- Prethodno preduzimate mere/aktivnosti.
- Navesti tačno šta je mlada osoba/dete ili staratelj rekla/rekao u vezi sa narušavanjem bezbednosti.
- Datum, vreme i lokacije svih zabeleženih incidenata.
- Detalji svedoka, ukoliko ih je bilo (imena, adrese, kontakt).
- Da li su potrebne hitne mere kako bi dete/mlada osoba bila bezbedna.

8. KADA SE ZABRINUTOST O ZLOSTAVLJANJU DESI TOKOM PUTOVANJA/NA KAMPU, STUDIJSKOJ POSETI

U ovom delu Politike se definišu procedure kada se slučaj zlostavljanja desi izvan prostorija organizacije/institucije, odnosno tokom aktivnosti koje se odvijaju na drugim lokacijama.

Primer:

Kada se osoba koja je zlostavljana i navodni zlostavljač (omladinski radnik, volonter ili neko drugi) nalaze na istom putovanju/kampu/studijskoj poseti, prioritetno je da se osoba koja je zlostavljana zaštititi, kao i da se druge mlade osobe iz grupe osećaju bezbedno. Ukoliko ne postoji neposredna opasnost od daljeg zlostavljanja, onda se mogu primeniti različiti pristupi rešavanja problema. Zaposleni/volonteri imaju obavezu da kontaktiraju Referenta za zaštitu dece i mladih, kao i svog linijskog menadžera/odgovornu osobu, kako bi dobili instrukcije za dalje delovanje. Ukoliko je evidentno da je zlostavljanje počinjeno, zaposleni/volonter (odmah nakon konsultacija sa unutrašnjom

organizacijskom podrškom) imaju obavezu da kontaktiraju lokalnu policiju i centar za socijalni rad.

Zaposleni/volonter ili Referent imaju obavezu da obaveste roditelje/staratelje zlostavljane mlade osobe. Prilikom obaveštavanja roditelja, posebna pažnja se treba posvetiti na način saopštavanja roditeljima. Takođe, potrebno je napraviti analizu i doneti odluku da li mladu osobu koja je zlostavljana (kao i ostale članove grupe) treba poslati kući. Odluke će zavisiti od ozbiljnosti incidenta, eventualnih posledica, kao i rizika za decu/mlade.

Kada se obelodanjenje, koje se odnosi na zlostavljanje u porodici/kući, dogodi na putovanju/kampu/studijskoj poseti, zaposleni/volonteri imaju obavezu da kontaktiraju Referenta za zaštitu i sigurnost dece i mladih i linijskog menadžera/odgovornu osobu, kako bi dobili instrukcije o narednim koracima.

Kada je osoba koja zlostavlja član lokalnog stanovništva, zaposleni/volonter ima obavezu da kontaktira policiju u gradu/mestu gde se nalaze, a potom Referenta za zaštitu i sigurnost dece i mladih i linijskog menadžera.

Zaposleni/volonter, čak ni u hitnim slučajevima, ne sme da ulazi sam/a u spavaću sobu mlade osobe. Ulazak u spavaću sobu, tokom putovanja, mora uvek da bude u pratnji još jednog člana/članice osoblja.

Ukoliko je navod o zlostavljanju upućen protiv zaposlenog/e ili volontera/ke, on/ona mora odmah da napusti mesto na kom se grupa mladih nalazi. Dobrobit mlade osobe je prioritet.

9. BITI PROAKTIVAN/A

U ovom delu Politike se definišu neophodni proaktivni stavovi koje organizacija/institucija i njeno osoblje treba da zastupa da bi se osigurala zaštita i sigurnost dece i mladih u omladinskom radu.

Primer:

Biti proaktivan znači biti svestan/a potencijalne zloupotrebe, prepoznavanje znakova i simptoma zlostavljanja - kako fizičkih, tako i ponašajnih simptoma, kao i prosleđivanje zabrinutosti Referentu za zaštitu dece/mladih i linijskom menadžeru. Obelodanjivanja se, u većini slučajeva, dese sasvim slučajno. To može biti kroz neformalni razgovor između mlade osobe i omladinskog radnika/ce ili npr. u slučajevima kada omladinski radnik/ca uoči da mlada osoba poseduje seksualno znanje ili ponašanje koje je neprimereno za njegov/njen uzrast.

Navodimo nekoliko smernica koje treba imati na umu u ovakvim situacijama:

- Biti svestan/a potencijalne zloupotrebe.
- Prepoznavati znakove i simptome zlostavljanja - kako fizičke, tako i ponašajne simptome.
- Obratiti pažnju na seksualno ili drugo ponašanje ili znanja mladih, a koja su neprimerena za njegov/njen uzrast.
- Slušati decu i mlade kada razgovaraju sa vama i drugima.
- Ne postavljati sugestivna pitanja, ali adresirati sumnjive fizičke ili ponašajne simptome, na primer: “Te modrice izgledaju bolno, kako se to dogodilo?” Ili: “Tiha si večeras, da li je sve u redu?”.
- Ako prepoznate zlostavljanje putem proaktivnosti (npr. ako na nesugestivno pitanje: “Te modrice izgledaju bolno, kako si ih zadobio?”, dobijamo odgovor: „Otac me je opet udario kaišem.“), više ne postavljajte pitanja koja vode ka daljem obelodanjivanju. Dajte do znanja mladoj osobi da ste tu za njih, ukoliko žele da pričaju o tome, ali nikako ne produbljujte razgovor u dalja ispitivanja. To bi moglo da izazove uznemirenost i/ili konfuziju kod mlade osobe. Vaše je da prenesete informaciju dalje i da poštujuete procedure Politike.

Obratite pažnju na sumnjiva ponašanja nepoznatih lica koja nisu prošla organizacijsku proceduru regrutacije i pro-

vere. Ovo uključuje neodgovarajuću upotrebu fotografske opreme, kada su nepoznata lica prisutna na mestima i u vreme koje nije primereno ili se ophode na neodgovarajući način ili uspostavljaju kontakt sa mladima.

Ako i posumnjate u zlostavljanje, ne prilazite navodnom počiniocu, vaše je da prosledite informaciju/zabrinutost dalje, u skladu sa procedurama Politike.

Ukoliko je zabrinutost o zloupotrebi usmerena na člana organizacije/institucije i ukoliko se moguća zloupotreba desila u okviru organizacijskih/institucionalnih programa, prikladno je da se obratite spoljnoj osobi od poverenja ili organizaciji/agenciji za nepristrasan savet. Kada je moguće, pre konsultacije sa spoljnom agencijom/osobom od poverenja, konsultovati se sa Referentom za zaštitu dece i mladih i/ili linijskim menadžerom.

Omladinski radnici treba da imaju na umu svoje profesionalne granice. Socijalni radnici i drugi stručnjaci u oblasti dečije zaštite će preuzeti slučaj/zabrinutost zlostavljanja i nastaviti sa daljom istragom i preduzeti nužne akcije. Saveti i podrška su uvek dostupni preko Referenta za zaštitu i sigurnost dece i mladih. Takođe, uvek možete da kontaktirate Centar za socijalni rad, kao i druge odgovarajuće organizacije/agencije za savet.

Zaposleni i volonteri nikada ne smeju da razgovaraju sa roditeljima ili starateljima o sumnji ili obelodanivanju oz-

biljnog fizičkog ili seksualnog zlostavljanja. U razgovoru sa roditeljima/starateljima, pitanja treba da budu sa ciljem jasnijeg definisanja uzroka promene ponašanja deteta/mlade osobe, npr. razvod, smrt u porodici. Roditelju/staratelju se nikada, bez pristanka mlade osobe, ne sme reći da je dete/mlada osoba obelodanila zlostavljanje.

10. KORISNI KONTAKTI

U ovom delu Politike se definišu kontakti odgovornih lica unutar organizacija/institucija, kontakti osoba zaduženih za ovu problematiku u najbližem Centru za socijalni rad, kao i kontakti u lokalnoj policijskoj upravi. Preporuka je da se uspostavi kontakt sa relevantnim službama i, u slučajevima prijavljivanja zlostavljanja, da se kontaktiraju upravo osobe identifikovane u Politici.

Primer:

Centar za socijalni rad

Adresa:

Kontakt osoba 1:

Pozicija:

Telefon:

Kontakt osoba 2:

Pozicija:

Telefon:

Policijska uprava

Adresa:

Kontakt osoba 1:

Pozicija:

Telefon:

Kontakt osoba 2:

Pozicija:

Telefon:

Organizacija za podršku:*npr. Incest Trauma Centar*

Adresa:

Kontakt osoba:

Pozicija:

Telefon:

PRIJAVA ZA POZICIJU KOJA UKLJUČUJE KONTAKT SA DECOM I MLADIMA

Organizacija/institucija je dužna da obezbedi da svi zaposleni/volonteri, koji su na pozicijama koje uključuju rad sa decom i mladima, budu pogodni za taj posao. U skladu sa Politikom o zaštiti i sigurnosti dece i mladih, svi članovi čiji položaj zahteva kontakt sa decom i/ili mladima su dužni da popune ovaj formular, pre imenovanja na određenu poziciju.

LIČNE INFORMACIJE

Pozicija:	
Ime:	
Prezime:	
Adresa:	
Poštanski broj (mora biti popunjeno):	
Telefon	Tokom dana:
	Tokom večeri:
	Mobilni:

Trenutna ili prethodna zaposlenja/uloge/odgovornosti

Naziv poslodavca/supervizorske organizacije ili institucije:

Naziv pozicije:

Datum zaposlenja (m dina):

Glavna zaduženja:

Razlozi napuštanja pozicije:

Kvalifikacije i prethodno iskustvo u radu sa decom i mladima

(Uključujući ime organizacije/institucije, dužnosti i odgovornosti, vremensko trajanje uključenosti u programe i razlog odlaska)

PREPORUKE

Molimo Vas da obezbedite dve preporuke. Barem jedna od navedenih preporuka bi trebalo da sadrži informacije o Vašem znanju u prethodnom radu sa decom i mladima. Kontakt osobe koje navedete mogu biti kontaktirane u svrhu verifikovanja informacija koje se nalaze u ovom formularu.

Ime:	Ime:
Organizacija/institucija:	Organizacija/institucija:
Adresa:	Adresa:
Telefon:	Telefon:
Odnos sa aplikantom:	Odnos sa aplikantom:

Da li ste prethodno osuđivani?

DA

NE

Ako jeste, unesite sledeće informacije:

Datum:

Sud:

Prekršaj(i) za koje ste terećeni:

Presuda:

Molimo Vas da navedete razloge i okolnosti koji su vodili vašem prekršaju(ima):

Molimo Vas da navedete detaljno kako ste odslužili kaznu (npr. da li ste platili kaznu, kao što je presuđeno, kolika je bila uslovna kazna, kakav je bio nalog za društveno koristan rad, da li ste ispunili zahteve vašeg naloga/zatvorsku kaznu):

Samostalno sam ispunio obrazac, tačno i istinito, u skladu sa mojim saznanjima.

Potpis:

Datum:

.....

.....

IZJAVA ODGOVORNE OSOBE

Potvrđujem da sam upoznat/a sa navedenim identifikacionim dokumentima [unesite ime podnosioca zahteva]:

Potpis: Ime:

Datum:.....

SAGLASNOST ZA UČEŠĆE U AKTIVNOSTIMA

Molimo Vas da ispunite ovaj formular i da ga dostavite u kancelariju (naziv organizacije ili institucije). Potpisana saglasnost je uslov za učešće u ovoj aktivnosti za sve osobe ispod 18 godina.

Ja sam spreman da potvrdim da sam voljan da učestvujem u aktivnosti što je više moguće.

Dodatno (*molimo vas da obeležite jednu od sledećih izjava*):

Dozvoljavam da putuje samo transportom koji je određen kao službeni, za potrebe ovog događaja (npr. putnički/turistički autobus). DA / NE

ili

Dozvoljavam da putuje privatnim vozilom ili drugim prevozom koji je određen kao službeni, za potrebe ovog događaja. DA / NE

..... ima sledeće zdravstveno stanje i zahteva sledeće lekove (*navedite detalje*)

.....
.....

Potpis: Datum:

Odnos/srodstvo sa detetom/mladom osobom:

ZDRAVSTVENI OBRAZAC POVERLJIVO

Pristanak na lečenje

Sledeće informacije i saglasnost su potrebne da bi se obezbedilo zdravlje i dobrobit sve dece i mladih ljudi koji učestvuju u programima organizacije/institucije. Informacije sadržane u ovom obliku su poverljive i koristiće se samo za očuvanje i promovisanje zdravlja i dobrobiti deteta/mlade osobe, ukoliko se za tim ukaže potreba.

Ime organizacije/institucije/događaja

Ime učesnika/ce

Sve informacije su strogo poverljive i treba ih opisati, što je detaljnije moguće, zbog dobrobiti deteta/mlade osobe.

LIČNI PODACI

Ime i prezime Datum rođenja

Adresa

Telefon

KONTAKT U SLUČAJU NUŽDE

Kontakt 1

Roditelj/staratelj

Ime i prezime Srodstvo/odnos sa detetom

Adresa

Broj telefona: posao kuća mobilni

Kontakt 2

Roditelj/staratelj

Ime i prezime Srodstvo/odnos sa detetom

Adresa

Broj telefona: posao kuća mobilni

MEDICINSKI DETALJI

Može li on/ona da uzima Paracetamol / panadol / analgin / andol? DA NE

Da li on/ona pati od neke bolesti? Navedite bolest. DA NE

Da li on/ona ima oštećenje sluha, oštećenje vida ili bilo šta drugo? Ako ima, navedite.

.....

.....

Da li on/ona pati od neke alergije? Ako ima, navedite koju alergiju ima.

DA

NE

.....

.....

Da li on/ona ima neke neželjene reakcije na anesteziju?
Ako ima, objasnite detaljnije.

DA

NE

.....

.....

Da li su potrebni neki specifični medicinski uslovi? (npr. astma, epilepsija)

.....

.....

TEKUĆE TERAPIJE

Da li on/ona trenutno uzima neke lekove/terapiju?

DA

NE

Ako je odgovor da, molimo Vas da navedete detaljne instrukcije ispod naziva lekova, odnosno detalje o tome kako i koliko često ih treba uzimati.

.....

.....

Molimo Vas da se pobrinete da dete/mlada osoba ima dovoljno lekova za svoj boravak tokom perioda odustva.

U slučaju nužde, omladinski radnici će učiniti sve što je moguće da kontaktiraju roditelje, kako bi oni mogli da donesu odgovarajuću medicinsku odluku za svoje dete. U izuzetnim okolnostima, kada je lečenje potrebno odmah i kada je nemoguće kontaktirati one koji su imenovani u zdravstvenoj formi, ja ovlašćujem odgovornog omladinskog radnika/cu da daje saglasnost za svako lečenje u moje/naše ime .

DA

NE

Posebni sportovi ili zahtevne fizičke aktivnosti koje ja/mi ne podržavamo (npr. plivanje, trčanje, fudbal, odbojka, planinarenje...)

.....
.....

Potpis: Datum:

Srodstvo/odnos sa detetom/mladom osobom:

OBRAZAC OBAVEŠTENJA O NESREĆI

Dete/mlada osoba

Na sva pitanja mora biti odgovoreno

Za:

Od: Datum:

Dete/mlada osoba

Ime i prezime ozleđene osobe:

Kućna adresa:

Osoba zadužena za superviziju deteta/mlade osobe tokom aktivnosti:

Razlog posete organizacije/institucije:

Datum nesreće: Vreme nesreće:

Datum izveštavanja: Vreme izveštavanja:

Kako se nesreća dogodila? (detaljan opis incidenta)

.....
.....

Opisati prirodu i obim povreda:

.....

Gde se nesreća desila? (tačna lokacija)

.....

Da li je nesreća uzrokovana od strane druge osobe? DA NE

Ako jeste

Ime, ukoliko je poznato:

Priroda greške:

Da li je on/a ovlašćen ili im je dozvoljeno da to urade? DA NE

Da li su date opšte ili specifične instrukcije pre početka? DA NE

Ako jesu, koje instrukcije su date i od strane koga:

.....

Da li je zaštitna odeća ili oprema neophodna za aktivnost bila korišćena u vreme nesreće? DA NE

Ako jeste

Navedite opis zaštite:

OBRAZAC ZA IZVEŠTAVANJE O INCIDENTU/ZABRINUTOSTI

NB: Poverljivost mora biti zagantovana. Informacije se mogu deliti jedino sa osobama od poverenja i u skladu sa Politikom i to, isključivo ukoliko je to za dobrobit deteta/mlade osobe.

Ukoliko je potrebno, možete koristiti drugi list papira koji zakačite za Prilog D.

INFORMACIJE O OSOBI KOJA IZVEŠTAVA

Ime i prezime:

Pozicija:

Kontakt telefon:

INFORMACIJE O DETETU/MLADOJ OSOBI

Ime i prezime:

Datum rođenja:

Adresa:

Kontakt telefon:

Ime i prezime i adresa roditelja/staratelja:

UKOLIKO IZVEŠTAVATE O ZABRINUTOSTI U IME TREĆEG LICA, MOLIMO VAS DA PRUŽITE INFORMACIJE O TOJ OSOBI

Ime i prezime:

Pozicija:

Adresa:

Kontakt telefon:

Datum kada vam se osoba poverila povodom svoje zabrinutosti:

INFORMACIJE O INCIDENTU/ZABRINUTOSTI

Datum kada se incident/zabrinutost desila:

Vreme:

Mesto:

Ime, prezime i adresa osobe/a koje potencijalno imaju informacije o incidentu/zabrinutosti:

Detaljno opišite šta se dogodilo (pridržavajte se činjenica i tačnih navoda):

Detaljno opišite vidljive povrede/modrice, kao i zabrinjavajuće ponašanje deteta/mlade osobe (koristite dijagram, ukoliko vam pomaže pri opisu):

Da li je mlada osoba/dete pitana za incident: DA/NE

Ukoliko je odgovor potvrđan, napišite tačno šta je mlada osoba rekla, kao i pitanja koja su postavljena u cilju razjašnjavanja situacije:

INFORMACIJE O PREDUZETIM AKCIJAMA

Navedite koje su aktivnosti/akcije preduzete:

DRUGE INFORMACIJE

Navedite ostale informacije koje posedujete o ovom slučaju (veoma je važno da se zabeleže sve informacije, čak i one koje, po vašem mišljenju, nisu relevante za slučaj).

Policija

Kontaktirana policijska stanica:

Ime i prezime osobe sa kojom ste razgovarali:

Primljene instrukcije/savet:

Centar za socijalni rad

Kontaktiran centar za socijalni rad:

Ime i prezime osobe sa kojom ste razgovarali:

Primljene instrukcije/savet:

Drugi

Naziv organizacije/agencije:

Ime i prezime osobe sa kojom ste razgovarali:

Primljene instrukcije/savet:

Potpis:

Ime i prezime:

Datum:

ODOBRENJE ZA KORIŠĆENJE FOTOGRAFIJA, FILMOVA ILI VIDEO SNIMAKA DECE I MLADIH

(Organizacija/institucija) je posvećena zaštiti i sigurnosti dece i mladih uključenih u aktivnosti i programe omladinskog rada.

U skladu sa našom Politikom o zaštiti i sigurnosti dece i mladih, gde god je moguće, nećemo dozvoliti neovlašćeno fotografisanje, snimanje filmova ili video materijala koji sadrže slike dece i mladih, bez odobrenja njihovih roditelja, staratelja ili negovatelja.

(Organizacija/institucija) će preduzeti sve razumne mere da obezbedi da se slike koriste isključivo u svrhe za koje su namenjene. Ako primetite da su slike neadekvatno korištene, trebalo bi odmah obavestiti Referenta za zaštitu i sigurnost dece i mladih u (organizaciji/instituciji).

(Organizacija/institucija) zadržava pravo da, u svakom trenutku, zabrani upotrebu fotografija, filmova ili video materijala bilo koje aktivnosti sa kojom je povezana.

Dete/mlada osoba

Ja **[dete/mlada osoba]** pristajem na fotografisanje, snimanje filmova i video materijala na **[ubaciti naziv i detalje događaja/aktivnosti]**.

Potpis:

Ime i prezime:

Datum:

Roditelj/staratelj/negovatelj

Ja **[roditelj/staratelj/negovatelj]** pristajem da **[naziv organizacije/institucije]** fotografiše, snima filmove ili video material u koje je uključen/a **[uneti ime deteta/mlade osobe]** na **[uneti naziv i detalje događaja/aktivnosti]**.

Potpis:

Ime i prezime:

Odnos/srodstvo sa detetom/mladom osobom:

Datum: